

Monede descoperite la Sucidava (Corabia, jud. Olt) în campania de cercetări arheologice din 2011

Lucian AMON, Mirela COJOC,
Petre GHERGHE și Ștefan VASILIȚĂ*

În perioada 4-16 iulie 2011 s-a desfășurat campania de cercetări arheologice sistematice în fortificația romano-bizantină de la Sucidava (azi cartierul Celei, orașul Corabia, jud. Olt), având ca scop continuarea investigării zonei centrale a cetății, în suprafața cunoscută în literatura de specialitate sub numele de „S 2002”, în vederea lămuririi aspectelor stratigrafice și topografice. Săpăturile s-au concentrat în casele 1, 3, 8, 9, 17 și 18, situate în partea nordică și estică a suprafeței S 2002. Menționăm că cele 18 case deschise în campaniile 2002-2010 au dimensiunile de 6x6 m¹. A fost recoltat un bogat material arheologic, șapte monede de bronz descoperite izolat și un mic tezaur, format din 11 monede de bronz.

I. Descoperiri izolate MONEDE ROMANE IMPERIALE

Probus

Av. IMP C M AVR PROBVS PF AVG. Bust radiat, cu mantie, spre stânga, ține cu mâna dreaptă un sceptru cu vultur.

Rv. CONSE – R – VAT AVG. Sol, din față, cu mâna dreaptă ridicată și glob în mâna stângă. În exergă XXIT.

RIC V, 2, p. 89, nr. 670, Siscia, nedatată (276-282 p.Chr.); Pink, NZ, p. 51, Siscia, em. 5, anul 278 p.Chr.

1. AE ϵ 3,20 g, 23x24 mm. C 18, □ 3c, –1,15 m.

ANII 324-330

SISCIA

Constantin cel Mare

Tip Providentiae Augg. În exergă •BSIS•.

* Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”; stefanvasilita@yahoo.co.uk

¹ P. Gherghe, L. Amon, Mirela Cojoc, Șt. Vasiliță, *Cercetările arheologice de la Sucidava (județul Olt). Campania 2011*, Analele Universității din Craiova, Istorie, 16, 2011, 2 (20), p. 25-36. Pentru problemele generale ale sectorului, vezi P. Gherghe, L. Amon, Fl. Bâciu, Mirela Cojoc, *Corabia, jud.*

Olt (Sucidava), CCAR, *Campania 2002*, 2003, p. 91-92; P. Gherghe, L. Amon, L. Petculescu, Fl. Bâciu, Mirela Cojoc, *Corabia, jud. Olt (Sucidava)*, CCAR, *Campania 2003*, 2004, p. 100-102; P. Gherghe, L. Amon, *Rezultatele ultimelor campanii de cercetări arheologice din interiorul cetății romano-bizantine de la Sucidava (jud. Olt)*, Drobeta, 16, 2006, p. 201-206.

LRBC, I, p. 18, nr. 724, Siscia, anii 324-330; RIC, VI, p. 449, nr. 200, anii 326-327.

2. AE ↑ 3,10 g, 19x20 mm. La demontarea profilului dintre C 8 și C 17, -1,30 m, pe pavaj.

ANII 364-378

THESSALONIC

Valentinian I

Tip Gloria Romanorum (8). În exergă [T]ES[?]

LRBC, II, p. 79-81, anii 364-367 sau 367-375; RIC, IX, p. 176, nr. 16a, anii 364-367 sau p. 178, nr. 26a, anii 367-375.

3. AE ↓ 0,85 g, ruptă (circa 1/3 lipsă). C 17, □ 1a, -0,47 m, strat vegetal.

Valens

Tip Securitas Reipublicae. În câmp stânga */Z. În câmp dreapta A. În exergă TES.

LRBC, II, -, cf. p. 80, nr. 1793, siglă cu stea în dreapta, dar tip Gloria Romanorum, anii 367-378; RIC, IX, p. 178, nr. 27b, anii 367-375 (pentru siglă, vezi p. 171, cf. sigla xxxv, dar Gloria Romanorum); Vasič, p. 54, tabelul 1, seria 12, anul 375, doar pentru Valentinian I.

4. AE ↑ 1,67 g, 18x19 mm. C 9, □ 1b, -1,00 m (la 0,50 m de zidul de N și 3,65 m de zidul de E al clădirii), în nivel de dărâmătură.

Fig. 1. Monede descoperite izolat la Sucidava în 2011.

CYZIC

Neprecizat

Tip Gloria Romanorum (8). În exergă SMKA[?]. Bătută peste o piesă de tip Spes Reipublice. LRBC, II, p. 97, nr. 2517-2518, anii 364-365, sau nr. 2526-2527, anii 367-375; RIC, IX, p. 240, nr. 8a-b, anii 364-367 sau p. 241, nr.12a-c, anii 367-375.

5. AE → 1,12 g, 15 mm. C 9, □ 1a, -2,00 m (la 1,40 m de zidul de N și 1,20 m de zidul de E).

NEPRECIZAT

Valens?

Tip Securitas Reipublicae, anii 364-378.

6. AE ↖ 0,79 g, ruptă (circa 2/3 lipsă). La demontarea profilului C 8-17 (martor), -1,30 m, pe pavaj.

MONEDE BIZANTINE

Mauricius Tiberius

M = 40 nummia, Constantinopol. În exergă CON, off. A, anul Ч = 586/7.

DOW, I, p. 304-305, nr. 28.a; MIB 67D.

7. AE ↓ 10,97 g, 29x30 mm. C 8, □ 1b, -1,50 m.

II. Tezaur din interiorul clădirii din caseta 9

ANII 351-355

SIRMIUM

Constantius II

Tip Fel Temp Reparatio, FH 3. În exergă A[SIR]M[?].

LRBC, II, p. 76, nr. 1603 (ASIRM), sau nr. 1605 (ASIRM•), anii 351-354; RIC, VIII, p. 388, nr. 48 (ASIRM) sau nr. 52 (ASIRM•), grupa 2, seria 3, anii 351-355.

1. AE ↓ 1,78 g, 20 mm. C 9, □ 1c, -1,60 m (la 0,23 m de zidul de N și 3,40 m de zidul de E al clădirii).

Tip Fel Temp Reparatio, FH 3. În câmp stânga Ev. În exergă ASIRM.

LRBC, II, p. 76, nr. 1607, anii 351-354; RIC, VIII, p. 388, nr. 50, grupa 2, seria 3, anii 351-355.

2. AE ↗ 2,30 g, 18x20 mm. C 9, □ 1c, -1,65 m.

THESSALONIC

Constantius II

Tip Fel Temp Reparatio, FH 3. Pe avers, în spatele bustului Δ. Pe revers, în câmp dreapta II. În exergă [★TSA].

LRBC, II, p. 78, nr. 1677, anii 351-354; RIC, VIII, p. 419, nr. 182, grupa 2, anii 350-355.

3. AE ↑ 4,95 g, 22x23 mm. C 9, □ 1b, -1,65 m (la 0,23 m de zidul de N și 3,40 m de zidul de E al clădirii).

Tip Fel Temp Reparatio, FH 3. În câmp dreapta Δ. În exergă [S]MT[S].

LRBC, II, p. 78, nr. 1681, anii 351-354; RIC, VIII, p. 419, nr. 189, grupa 3, anii 351-355.

4. AE ↖ 1,50 g, 17x18 mm. C 9, □ 1c, -1,70 m (la 0,30 m de zidul de N și 3,60 m de zidul de E).

Constantius Gallus Caesar (?)

Tip Fel Temp Reparatio, FH 3. În exergă [SM?]TS•.

Cf. LRBC, II, p. 78, nr. 1682 (A în câmp stânga, SMTS în exergă) sau nr. 1683, anii 351-354 (SMTSA, Constantius II); cf. RIC, VIII, p. 419, nr. 190-191 (A în câmp stânga, SMTS în exergă) sau nr. 192, grupa 3, anii 351-354 (SMTSA, Constantius II).

5. AE ↓ 2,70 g, 16x17 mm. C 9, □ 1c, -1,70 m, lângă zid, lipită de monedele nr. 9 și 11, cu resturi organice pe ea.

ANII 355-358

THESSALONIC

Constantius II

Tip Fel Temp Reparatio, FH 3. În câmp stânga M. În exergă [S]MTS[A]; [SM]TS[Δ?].

LRBC, II, p. 78, nr. 1684, anii 355-361; RIC, VIII, p. 421, nr. 208, grupa 1, anii 355-361.

- 6-7. AE ↑ 1,50 g, 16x17 mm; ↑ 2,29 g, 18x19 mm. C 9, □ 1c, -1,70 m; C 9, □ 1c, -1,65 m.

CONSTANTINOPOL

Constantius II

Tip Fel Temp Reparatio, FH 4. În câmp stânga •M•. În exergă CONSIA•.

Cf. LRBC, II, p. 87, nr. 2049, (CONSA) dar tip FH 3, sau nr. 2052 (CONSA), tip FH 4 emis pentru Iulian; RIC, VIII, p. 460, nr. 142, grupa 2, anii 355-361.

8. AE ↓ 2,02 g, 17x18 mm. C 9, □ 1c, -1,70 m.

CYZIC

Constantius II

Tip Fel Temp Reparatio (TEMP-RE), FH 3. În câmp stânga •M•. În exergă [SMKA].

LRBC, II, p. 97, nr. 2502, anii 355-361; RIC, VIII, p. 499, nr. 115, grupa 1, anii 355-361.

9. AE ↑ 2,05 g, 16x17 mm. C 9, □ 1c, -1,70 m, lângă zid, lipită de monedele nr. 5 și 11, cu resturi organice pe ea.

ANII 351-355 SAU 355-358

SISCIA

Constantius II

Tip Fel Temp Reparatio, FH 3. În exergă ASISZ.

LRBC, II, p. 71, nr. 1222, anii 351-354 sau nr. 1228, anii 355-361; RIC, VIII, p. 375, nr. 352, seria 4, anii 351-354 sau p. 377, nr. 361, anii 355-361.

10. AE ↑ 2,36 g, 18 mm. C 9, □ 1c, -1,65 m.

NEPRECIZAT

Constantius II

Tip Fel Temp Reparatio, FH 3 (?).

LRBC, II, anii 351-355 sau 355-361; RIC VIII, anii 351-355 sau 355-361.

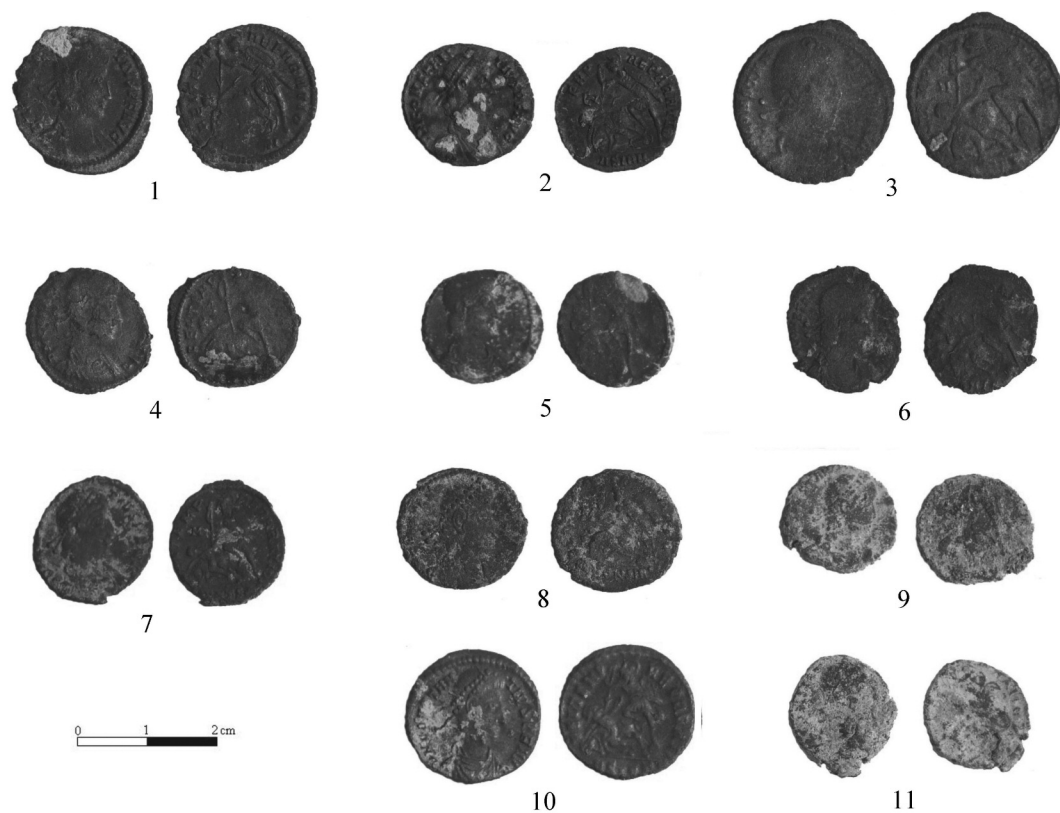

Fig. 2. Monede din tezaurul descoperit la Sucidava în 2011.

11. AE \nearrow 2,48 g, 15x17 mm. C 9, \square 1c, – 1,70 m, lângă zid, lipită de monedele nr. 5 și 9, cu resturi organice pe ea.

Lotul *descoperirilor izolate* începe cu un aurelianian emis în timpul împăratului Probus la Siscia și datat de P. Webb în perioada 276-282 iar de K. Pink în anul 278 p.Chr. Moneda se adaugă unui număr scăzut de piese emise în timpul acestui împărat descoperite la Sucidava. Cunoaștem din literatura mai veche patru monede din fosta colecție Gh. Georgescu-Corabia², alte trei fiind descoperite în campania din 1970³. În colecția Școlii din Celei se găsesc două piese⁴. Acestea li s-ar putea adăuga câteva descoperiri din campanii arheologice, semnalate sumar și nepublicate până acum⁵, și o piesă publicată ca aparținând unui tezaur⁶.

² D. Tudor, *Monete romane din Sucidava în colecția Gh. Georgescu-Corabia*, Arhivele Olteniei, 20, 1941, 113-118, p. 69, nr. 165-168.

³ Gh. Poenaru Bordea, *Descoperirile monetare din cetățuia romano-bizantină de la Sucidava, cu specială privire asupra perioadei 260-328*, SCN, 6, 1973, p. 73, nr. 78-80.

⁴ Idem, *Monede din vremea Imperiului roman din colecția școlii din cartierul Celeiu al orașului Corabia, jud. Olt*, SCN, 12, 1997, p. 43, nr. 65-66.

⁵ O piesă în campania 1979, vezi D. Tudor, O. Toropu, C. Tătulea, M. Nica, *Șantierul arheologic Sucidava-Corabia*, Materiale, 14, 1980, p. 360, alta în campania 1980, *idem*, *Șantierul arheologic Sucidava-Celei*, Materiale, 15, 1982, p. 328.

⁶ O. Toropu, E. Nicolescu, *Un tezaur de monede imperiale romane descoperit la Sucidava*, Centrul de istorie, filologie și etnografie Craiova, Comunicări, Seria Numismatică, 3, 1968, p. 6, nr. 5.

Lista descoperirilor monetare continuă cu o emisiune de tip Providentiae Augg, din perioada 324-330. Remarcăm condițiile de descoperire: moneda nr. 2 a fost găsită lângă piesa cu nr. 6, din perioada 364-378, ce sugerează funcționarea prelungită a pavajului casei romane târzii și circulația îndelungată a emisiunilor constantiniene. Menționăm din rândul descoperirilor izolate patru monede din perioada 364-378 (nr. 3-6). Moneda nr. 3 o atribuim, cu rezerve, monetăriei din Thessalonic din cauza stării de conservare precare. Piesa cu nr. 4, emisă de aceeași monetărie pentru Valens, este o variantă necunoscută atât în cataloagele de specialitate RIC și LRBC, cât și în sinteza dedicată activității monetăriei din Thessalonic în perioada 364-378⁷. În publicațiile mai vechi sunt amintite câteva exemplare⁸. Facem câteva comentarii privind cronologia emisiunilor acestei monetării și a sistemului de sigle, în funcție de tipul de revers. După M. Vasič, cronologia relativă a acestora este următoarea: cele cu stea le preced pe cele cu punct, ce preced la rândul lor siglele simple⁹; autorul sârb considera că piesele cu litera Z în câmp fac parte din seria a 12-a, datată în anul 375. S-a observat că sigla cu Z cu stea este ultima folosită pentru Valentinian I (mort în noiembrie 375)¹⁰. M. Vasič nu a găsit o explicație pentru faptul că prima siglă ar fi fost folosită cel puțin 11 luni iar celelalte două (cu punct și simplă) ar fi fost folosite, împreună, doar pentru o lună.

Dacă plasăm momentul schimbării siglelor în funcție de anul fiscal, în vară sau toamnă, precum în Egipt¹¹, sau în Imperiul Bizantin¹², putem rezolva acest inconvenient. Cronologia emisiunilor (în cazul siglei cu Z) ar putea fi următoarea: monedele cu stea încep să fie emise vara sau toamna anului 375, cu o producție pentru Valentinian I alături de cei doi coregenți, Valens și Gratian, urmate de cele cu punct și simple, emise la sfârșitul anului 375 și începutul și mijlocul anului următor pentru Gratian și Valens, eventual și Valentinian II.

Remarcăm și piesa cu nr. 5, cu suprabatere. Urmele legendei de pe revers sugerează tipul Spes Reipublice, emis între 358-361, peste care s-a bătut tipul Gloria Romanorum (8). Sigla SMKA se leagă de a doua ștanță (tipul Gloria Romanorum). Emitentul este neprecizat, dar piesa a fost emisă în intervalul 364-375, putând restrânge datarea pe baza ultimelor cercetări privind activitatea monetăriei din Cyzic la perioada 364-368/369¹³.

Cea mai târzie monedă descoperită izolat este un follis din anul 5 de domnie (586/587) al lui Mauricius Tiberius. Piesa se adaugă unui număr de alte două piese din același an, cunoscute la Sucidava¹⁴. Descoperirea ei pare să înlăture definitiv ipoteza mai veche, ce menționa drept consecință a atacului avar din 584 o întrerupere a circulației monetare la Sucidava între 585 și 588¹⁵.

Tezaurul a fost descoperit în caseta 9, într-o clădire romană târzie, în camera situată la sud de zidul nordic al acesteia, orientat est-vest. Toate monedele au apărut la adâncimea de -1,60-1,70 m, împrăștiate pe o suprafață mică de circa 0,64 m², în colțul de nord-vest al camerei, lângă intrare, într-un strat de pământ gălbui-roșcat, suprapus de un nivel de arsură, și suprapunând un nivel de pământ roșcat, cu urme de cenușă,

⁷ M. Vasič, *The organization of the mint in Thessalonica in the period between the years 364-378*, Numizmatičar, 5, 1982, p. 52-59.

⁸ W. Kubitschek, O. Voetter, *Ein Münzfund aus Veszprém*, NZ, 2 (52), 1909, p. 132 (off. A); A. Radnóti, *Későrómai éremlelet Óregcsémrő*, NK, 41, 1942, p. 21 (cu off. Γ).

⁹ M. Vasič, *op. cit.*, p. 53.

¹⁰ *Ibidem*, p. 54, tabelul 1.

¹¹ R.S. Bagnall, K.A. Worp, *Chronological systems of Byzantine Egypt*, Leyden-Boston, 2004, p. 2, 8, 15-19. Alte sisteme cronologice țin cont de data de naștere a lui Augustus sau, pentru epoca tetrarhică, de ascensiunea caesarilor Galerius și Constantius (martie 293).

¹² Corpus Iuris Civilis, Novela 47 (1 septembrie 537).

¹³ G. Depeyrot, *Le système monétaire de Dioclétien à la fin de l'Empire Romain*, RBN, 138, 1992, p. 79.

¹⁴ A. Vilcu, E. Nicolae, *Monede bizantine descoperite la Sucidava*, în *Arheologia milenului I. Cercetări actuale privind istoria și arheologia migrațiilor*, București, 2010, p. 295-296.

¹⁵ E. Oberländer-Târnoaveanu, *La răscruce de vremuri-Tranziția de la antichitate la evul mediu timpuriu în zona porților de Fier ale Dunării. Un punct de vedere numismatic*, CN, 8, 2002, p. 132-134; un alt punct de vedere și statistica monedelor de la Mauricius pe ani de emisiune la A. Vilcu, E. Nicolae, *op. cit.*, p. 296.

asociat cu două vetre (una dintre ele cu decor). Un exemplar, nr. 2, a fost găsit în dreptul intrării. Trei monede, nr. 5, 9 și 11, au fost găsite lipite. Toate piesele par trecute prin foc. Nu au fost descoperite resturi ceramice care să indice păstrarea lor într-un vas, iar resturile de natură organică găsite pe cele trei monede lipite indică păstrarea lor într-o pungă textilă sau de piele.

Toate monedele sunt de bronz, de un singur tip, FEL TEMP REPARATIO, varianta FH (*Falling Horseman*). Moneda cu nr. 2 prezintă în câmp stânga monograma Ev, confirmând un tip publicat cu mai mulți ani în urmă¹⁶. Dacă lectura din exerga monedei cu nr. 5 este corectă, anume [SM?]TS•, ar putea desemna o nouă siglă a monetăriei din Thessalonic, nefiind încă cunoscute emisiuni cu punct la final¹⁷. Atribuirea monedei cu nr. 9 atelierului din Cyzic s-a făcut pe baza distribuției legendei de pe revers, despărțirea TEMP-REPA fiind specifică acestei monetării.

Din totalul de 11 monede, cinci datează din perioada 350/351-355, patru din perioada 355-358/361 și două sunt dateate în întregul interval 351-358/361. Cea mai timpurie piesă, nr. 3, un AE 2 de modul mediu, datează din 350/351-353¹⁸. Ultimele monede le atribuim, pe baza siglei M din câmp stânga, perioadei 355-358. Două monede nu au putut fi dateate cu precizie, într-un caz sigla unei monede emise pentru Constantius II fiind întâlnită și pe emisiuni pentru Gallus Caesar dar și pe monede pentru Iulian Caesar (nr. 10, emisă la Siscia), în celălalt caz, gradul de conservare nu permite decât identificarea emitentului, Constantius II, pe baza efigiei cu diademă de pe avers.

În privința structurii pe monetării, observăm că predomină emisiunile atelierului din Thessalonic, cu cinci exemplare (45,45% din total), urmat de monetăria din Sirmium, cu două exemplare (18,18%), și atelierele din Siscia, Constantinopol și Cyzic reprezentate printr-o singură monedă (9,09%). Nu am putut preciza atelierul pentru o singură piesă. Monetăria din Thessalonic, principalul centru de producție din prefectura Illyricum (dioceza Moesiilor, înainte de 327, și apoi a Macedoniei¹⁹), ocupă primul loc atât în perioada 350/351-355 cât și în 355-358/361. Procentul ridicat al emisiunilor provenite din monetăria din Sirmium, cu 40% din total pentru anii 351-355, trebuie pusă pe seama intensei activități a acestui atelier în contextul campaniei împotriva lui Magnentius din 353 p.Chr. Pentru perioada 355-358/361, Thessalonic își menține primul loc, deși procentual se constată o scădere de la 60% la 50% din total.

Analizând valoarea nominală a monedelor, avem o singură piesă cu sigla Δ pe avers, bătută ca a 72-a parte dintr-o livră. Restul monedelor sunt de modul redus, emise după devalorizarea din 354 până în 361, după literatura mai veche, sau 358 p.Chr. după contribuțiile recente. Valoarea lor în raport cu moneda de aur este minimă. Dacă sigla M din câmp stânga de pe revers reprezintă o marcă a valorii, ce corespunde unui raport de 1000 de piese de bronz pentru o monedă de aur²⁰, tezaurul ar fi a 0,011-a parte dintr-un solidus. După G. Depeyrot, un solidus valora circa 2880 de monede de bronz (1/120 livră) sau circa 3840 de monede (1/156 livră), ce ar corespunde unui raport dintre aur și bronz de circa 1:1800²¹. În ambele situații, valoarea tezaurului nostru este extrem de scăzută.

După dimensiunile tezaurului, ne aflăm în fața unui mic „purse hoard”, pierdut întâmplător, reflectând structura masei monetare aflate în circulație la mijlocul secolului al IV-lea, cu piese de tip Fel Temp Reparatio provenite din monetăriile din zonă. Reamintim că monedele au fost găsite într-un nivel suprapus de un strat subțire de incendiu, aflat deasupra unui complex arheologic datat în secolele III-IV. Datarea acestui

¹⁶ E. Chirilă, N. Gudea, I. Stratan, *Ergänzungen zu Late Roman Bronze Coinage*, *Apulum*, 11, 1973, p. 223-236, p. 233, nr. 8.

¹⁷ Este improbabil să fie vorba de o siglă a monetăriei din Antiochia, cu T provenind din ANT, iar S ca marcă de officina. În perioada 348-361, sigla monetăriei este ANA, formula ANTA fiind introdusă abia în timpul lui Iulian, după reforma

din 363 p.Chr.

¹⁸ G. Depeyrot, *Le système monétaire ...*, p. 65-66.

¹⁹ M.F. Hendy, *Aspects of coin production and fiscal administration in the Late Roman and Early Byzantine period*, *NC*⁷, 12, 1972, p. 117-118.

²⁰ RIC, VIII, p. 65.

²¹ G. Depeyrot, *op. cit.*, p. 70-73.

incendiu nu a putut fi făcută cu exactitate, dar nu poate fi vorba de marele incendiu din secolul al V-lea, ci de un eveniment mai timpuriu. Cercetările arheologice mai vechi au surprins un nivel de incendiu, interpretat ca o distrugere a fortificației în contextul evenimentelor din anul 378 și din perioada imediat următoare²². După J.P.C. Kent și P. Bastien, monedele de tip Fel Temp Reparatio sunt produse până în 358, când sunt înlocuite cu cele de tip Spes Reipublice²³. Lipsa pieselor de acest tip, a emisiunilor reformate din timpul împăratului Iulian, rar întâlnite la Sucidava, dar și a pieselor emise de Valentinian și Valens, de tip Gloria Romanorum și Securitas Reipublicae, sugerează o pierdere la sfârșitul anilor 350 sau începutul anilor 360, poate spre începutul domniei lui Valentinian și Valens. Un alt argument pentru datarea momentului pierderii tezaurului mai degrabă spre sfârșitul anilor 350 este prezența piesei nr. 3. Cum am precizat, producția pieselor de modul mediu s-a oprit în anul 353/354, când a fost înlocuită cu piese similare ca iconografie dar de dimensiuni reduse. Demonetizarea pieselor mai vechi, confirmată de Codex Theodosianus²⁴, ar face improbabilă circulația acestora după deceniul al șaselea al secolului al IV-lea p.Chr.

Accentuăm faptul că tezaurul prezentat mai sus este primul din secolul al IV-lea găsit în fortificație, în timpul cercetărilor arheologice, adăugându-se unui alt lot, publicat ca un tezaur, cu ultimele piese de tip Fel Temp Reparatio, conținând și monede din perioada 218-358/361, dar descoperit în condiții nesigure și cu o compoziție ce amintește mai degrabă de un lot de descoperiri izolate²⁵.

Monnaies découvertes à Sucidava (Corabia, dép. d'Olt) au cours des fouilles archéologiques de 2011

RÉSUMÉ

Les auteurs présentent les monnaies découvertes au cours des fouilles archéologiques à Sucidava (Corabia, dép. d'Olt), en 2011. Il s'agit d'un lot de sept monnaies découvertes isolément et un petit trésor de monnaies de bronze de l'époque de Constance II. Les découvertes isolées sont: un aurelianus émis pendant le règne de Probus, une petite monnaie de bronze de Constantin le Grand, quatre monnaies de la dynastie valentinienne, et un follis de la cinquième année du règne de Maurice Tibère.

Le petit dépôt, découvert dans une chambre d'une maison romaine tardive, est composé d'onze monnaies, toutes de type Fel Temp Reparatio. Les auteurs analysent la structure de ce trésor, composé de monnaies provenant des ateliers balkaniques. Comme sa structure reflète la masse monétaire en circulation à la fin des années 350 et au début des années 360, il est probable qu'il a été perdu vers la fin du règne de la dynastie constantinienne ou peut-être au début du règne de Valentinien I ou Valens.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. Monnaies découvertes isolément à Sucidava en 2011.

Fig. 2. Monnaies du trésor découvert à Sucidava en 2011.

²² Distrugerea unei locuințe romane din colțul de sud-est al fortificației, între turnurile A și B, a fost datată de V. Barbu, *O locuință romană târzie, descoperită recent la Sucidava*, Oltenia, 1, 1974, p. 89-90 și acceptată de O. Toropu, C. Tătulea, *Noi date despre locuirea romană târzie la Sucidava*, Drobeta, 5, 1982, p. 116, pentru o incendiere fie în 408-410, fie „în ultimii ani de domnie a lui Valens sau în anii imediat următori”. Iidem, *Sucidava Celei*, București, 1987, p. 176, „Sucidava a

suferit o distrugere de mari proporții, fiind incendiată în întregime”.

²³ RIC, VIII, p. 40; P. Bastien, *Le monnayage de l'atelier de Lyon. De la mort de Constantin à la mort de Julien (337-363)*, Wetteren, 1985, p. 74-75, 358 p.Chr.

²⁴ IX, 23, 1, 3 (356 p. Chr.).

²⁵ O. Toropu, E. Nicolescu, *op. cit.*, p. 1-23.